

DR URSZULA GEMBARA

**PSYCHOLOGICZNE MECHANIZMY WSPIERANIA
ROZWOJU UCZNIÓW UTALENTOWANYCH**

Projekt współfinansowany z Unii Europejskiej w ramach
Europejskiego Funduszu Społecznego

Plan prezentacji

1. Talent i pojęcia pokrewne.
2. Rozwój zdolności wybitnych.
3. Znaczenie środowisk społecznych dla rozwoju talentu (rodzina, szkoła, grupa rówieśnicza i szeroko rozumiane społeczeństwo).
4. Mechanizmy wychowawcze a rozwój zdolności twórczych.
5. Wspieranie twórczego myślenia w szkole – wskazówki.

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Talent:

najwyższy stopień rozwoju uzdolnień specjalnych:
jest to połączenie różnych zdolności, które umożliwiają twórcze wykonywanie jakiegoś działania na najwyższym poziomie.
(Hornowski).

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Genialność:

- bardzo wysoki poziom różnych zdolności przejawiających się w tworzeniu czegoś zupełnie nowego, wartościowego, oryginalnego (Hornowski).

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Clark i Zimmerman uważają, że można wyróżnić następujące rodzaje twórczości plastycznej (które można traktować jednocześnie jako etapy rozwoju plastycznego):

- 1) bardzo naiwna (profoundly naive) – NN;
- 2) naiwna (indifferend or naive) – NsN: tutaj pojawia się gotowość do doświadczeń ze sfery wizualnej, naiwna ekspresja, opanowanie podstawowych umiejętności;
- 3) poniżej przeciętnej (below average) – Ns: większa biegłość warsztatowa niż w poprzedniej fazie; pod wpływem intensywnej pracy osoby zdolne mogą przejść kolejno do fazy NsSn i Sn, czyli uzyskiwać wyniki przeciętne i powyżej przeciętnej;
- 4) przeciętna (average) – NsSn;

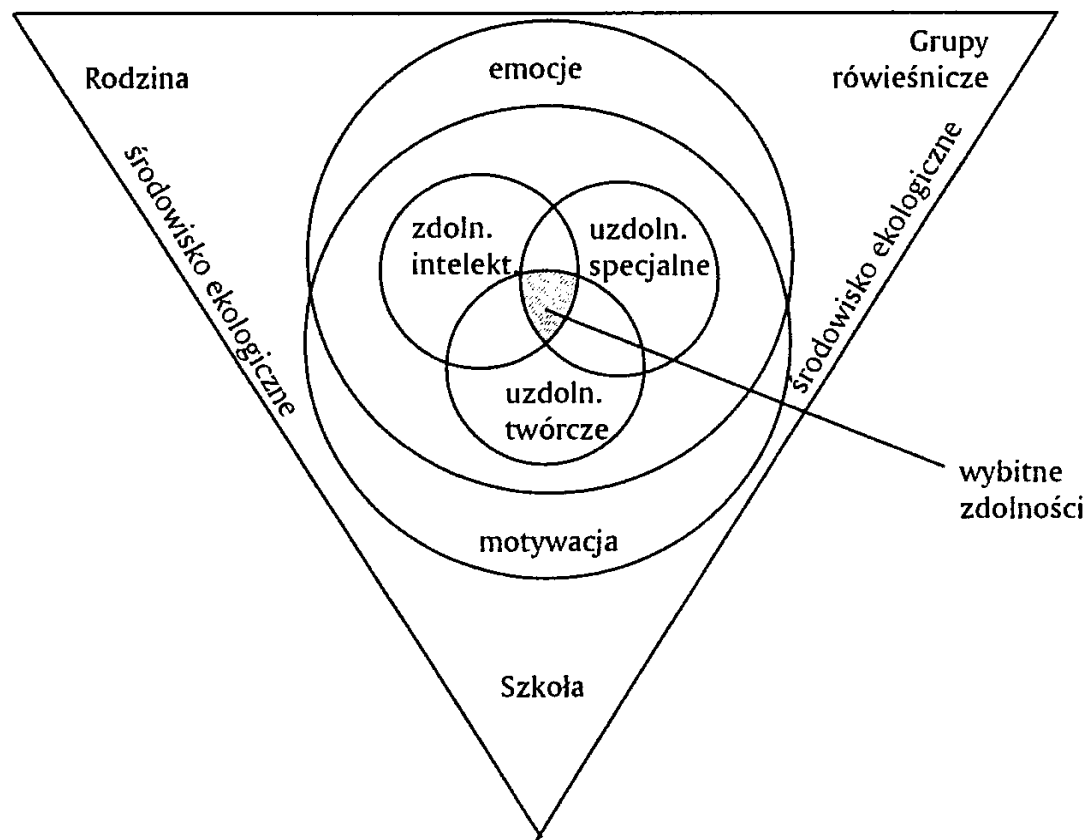

Clark i Zimmerman – rodzaje twórczości plastycznej – cd.

- 5) powyżej przeciętnej (abowe average) – Sn: pojawiają się nie tylko odpowiednie nawyki i umiejętności, ale i rozumienie sztuki, nabywanie wiedzy w tej dziedzinie;
- 6) wybitna, czyli wyrafinowana (remaekable osr sofisticatet) – SnS;
- 7) bardzo wyrafinowana (profoundly sophisticated) – SS:
utalentowana osoba uzyskuje najwyższy poziom, który pozwala jej tworzyć wartościowe idee, dzieła, które wnoszą nowe wartości do kultury.

Prezentowany model rozwoju aktywności plastycznej stosuje się zarówno do artystów plastyków, krytyków i historyków sztuki, estetyków, jak i innych zawodów związanych ze sztukami wizualnymi. (Limont, 1994).

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Powyżej: Interakcyjny model rozwoju zdolności S. Popka.
(źródło: S. Popek 2001)

Model ten uwzględnia interakcje czynników wrodzonych i środowiska. Zdolności wybitne stanowią część wspólną zdolności intelektualnych, uzdolnień specjalnych (związanych z konkretną dziedziną działalności, np. zdolności plastyczne) i uzdolnień twórczych. Zewnętrzne wpływy środowiskowe (do najważniejszych należy rodzina, szkoła i grupa rówieśnicza) mają istotny wpływ na ujawnianie i rozwój zdolności. Motywacja sytuuje się w sprzężeniu genotypu i środowiska (oraz emocje). Czynniki wewnętrzne i zewnętrzne są wzajemnie ze sobą powiązane. (Popek, 2001)

Rodzina:

- postawy wychowawcze,
- style wychowania,
- osobowość rodziców,
- preferowane normy i wartości.

Szkoła

„Systemowi kształcenia człowieka oświeconego, Kozielecki zarzuca następujące wady:

- celem kształcenia jest wizją człowieka jednowymiarowego, sposób strukturalizacji wiedzy jest z góry narzucony w przekazie werbalnym,
- szkoła na ogół kształtuje zachowawczy system wartości standardów,
- uczeń nie jest traktowany jako samodzielny podmiot,
- celem kształcenia jest przystosowanie ucznia do aktualnych warunków”. (Szmidt, 2007)

Przeszkody związane z postawami nauczyciela i metodami nauczania;

- dominacja pytań nauczyciela i tłumienie myślenia pytajnego u uczniów,
- dominacja pytań zamkniętych – dyktat jednej odpowiedzi,
- przesadna rywalizacja,
- dominacja metod podających i niechęć do metod odwołujących się do wyobraźni uczniów,
- karzące funkcje oceny i krytyki wytworów oraz zachowań uczniów twórczych.

Przeszkody związane z postawami uczniów:

- niecierpliwe dążenie do jakiegokolwiek wyniku – niecierpliwość wyniku,
- kopiowanie wzorców i ściąganie z twórczości innych,
- trwoga przed arcydziełem,
- płytką błyskotliwość i niekonstruktywna oryginalność,
- nacisk grupowy i konformizm.

Inne: przeszkody związane z bazą lokalową i wyposażeniem szkół.
(Szmidt)

Grupa rówieśnicza – znaczenie w okresie dorastania:

- zastępowanie rodziny,
- stabilizacja osobowości,
- wzbudzanie poczucia własnej wartości,
- określenie standardów zachowania,
- zapewnienie bezpieczeństwa wynikającego z „liczebności”,
- rozwijanie społecznych kompetencji,
- dostarczenie wzorów do naśladowania.
(Obuchowska: za innym autorami)

Cechy twórczego klimatu w pracy:

- zadania i cele firmy stanowią wyzwanie dla pracowników, przetrwanie i jej rozwój jest dla nich ważny;
- pracownicy czują się wolni i nieskrępowani, podejmując nowe zadania i inicjatywy;
- nowe pomysły spotykają się z zainteresowaniem i wsparciem zarówno kolegów, jak i kierownictwa;
- pracownicy nie odczuwają lęku przed ośmieszaniem czy innym rodzajem kary w związku ze zgłaszaniem nowych pomysłów;
- dużo dyskutują w swobodnej atmosferze bez obaw, bez sztywnych reguł, prestiż i pozycja liczy się bardziej niż racja;
- toleruje się umiarkowane ryzyko, sytuacje nie do końca określone lub zdefiniowane.
(Nęcka, za innymi autorami)

Cechy kreatywnego społeczeństwa

1. Otwartość na szeroko rozumianą problematykę kulturalną.
2. Wysokie usytuowanie w systemie wartości społecznych procesu samorealizacji i rozwoju osobowego.
3. Wolny dostęp do instytucji oświatowych i zbioru informacji i dzieł sztuki.
4. Różnorodność bodźców kulturalnych, etnicznych.
5. Tolerancja dla różnych stylów zachowania i poglądów; bodźcem dla twórczości może być nawet zmniejszenie represji w społeczeństwie represyjnym.
6. Współdziałanie osób wybitnych oraz społeczne uznanie dla twórczości i twórców.
(Sołowiej 1997).

Do psychologicznych mechanizmów wychowania należą (m.in.):

- Naśladownictwo.
 - Modelowanie.
 - Identyfikacja.
 - Internalizacja.
 - Wzmacnianie zachowań.
- (Przetacznik-Gierowska, Włodarski 2002).

Modelowanie: zachowanie może być nie tylko naśladowaniem, ale i symbolicznym równoważnikiem zachowań modela

Fazy:

1.Przyswajanie: zrozumienie sensu danego zachowania i utrwalenie go w pamięci.

2.Wykonanie.

(Prztacznik-Gierowska, Włodarski)

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Identyfikacja i internalizacja:

- Identyfikacja: tendencja podświadoma lub nie w pełni uświadomiona do bycia „ takim samym” jak ktoś, kto jest przedmiotem dodatnich uczuć o dużym nasileniu, ideałem, wzorem do naśladowania.
- Internalizacja: asymilacja przez jednostkę norm wartości i postaw reprezentowanych przez grupę społeczną.
(Przetacznik- Gierowska, Włodarski)

Wzmacnianie zachowań:

1. Stosowanie nagród. Zjawisko generalizacji reakcji.
2. Stosowanie kar.
3. Efekt nadmiernego uzasadnienia.
4. Motywacja paradoksalna.

„Powodzenie kształcenia dyspozycji twórczych bardziej niż inne efekty
dydaktyczne zależą od osobowości nauczyciela”
(Pietrasiński)

Wspieranie twórczego myślenia

- Ceń twórcze myślenie.
- Zwiększaj wrażliwość dzieci.
- Zachęcaj do operowania, manipulowania ideami.
- Ucz sposobów systematycznej oceny każdego pomysłu.
- Wyrabiaj tolerancyjny stosunek do nowych idei, pojęć.
- Strzeż się narzucania sztywnych schematów.
- Kultywuj w klasie atmosferę twórczą.
- Ucz dzieci, by ceniły swe myślenie twórcze.
- Ucz twórcze jednostki unikania sankcji ze strony kolegów.
- Udzielaj informacji o procesie twórczym.

Wspieranie twórczego myślenia – cd.

- Rozwiewaj lęk wzbudzany przez arcydzieła.
 - Popieraj i oceniaj inicjatywę wychowanków w uczeniu się.
 - „Zabijaj uczniom ćwieka”.
 - Stwarzaj sytuacje wymagające twórczego myślenia.
 - Stwarzaj zarówno okresy aktywności, jak i spokoju.
 - Udostępniaj środki do realizacji pomysłów.
 - Popieraj zwyczaj pełnej realizacji pomysłów.
 - Rozwijaj konstruktywny krytycyzm.
 - Popieraj zdobywanie wiedzy w wielu dziedzinach.
 - Wychowuj uczniów o śmiałym i żywym umyśle.
- (Pietrasiński, za: Torrence)

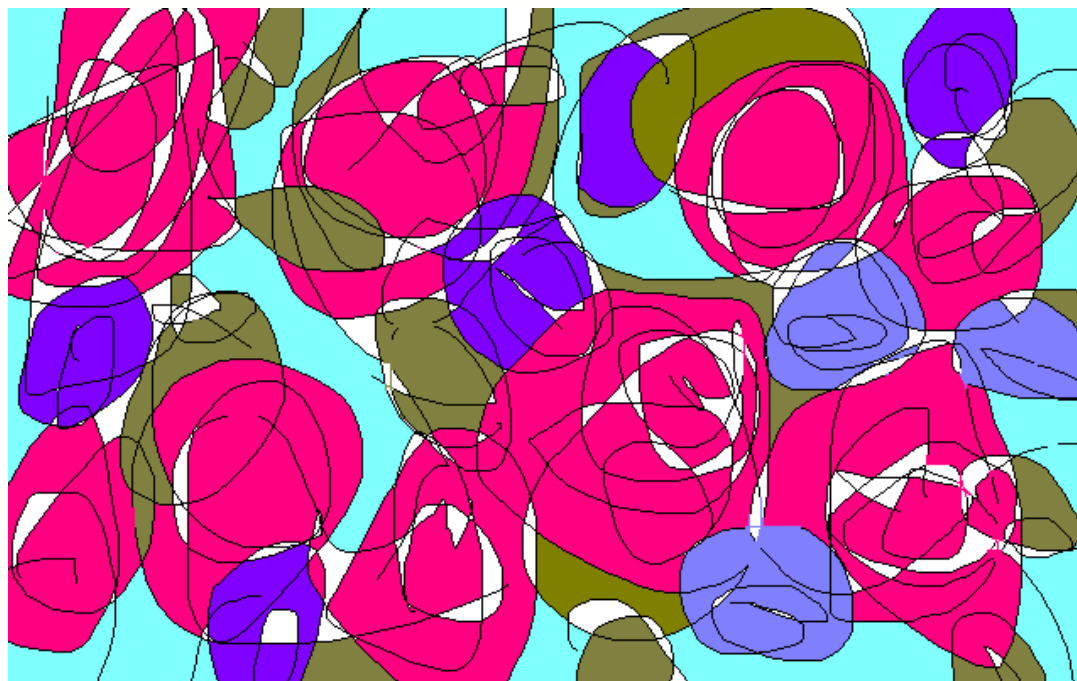

Bibliografia:

- Hornowski B. (1985) Psychologia różnic indywidualnych. WSiP
- Limont (1994) Synektyka a zdolności twórcze. Eksperymentalne badania stymulowania rozwoju zdolności twórczych z wykorzystaniem aktywności plastycznej. Wyd. UMK
- Nęcka E. (2002) Psychologia twórczości. GWP
- Obuchowska I. (2002) Adolescencja w: Harwas-Napierała B., Trempała J. (red.) Psychologia rozwoju człowieka. T.2.
- Pietrasiński (1969) Myślenie twórcze. PZWS
- Przetacznik-Gierowska, M., Włodarski Z. (2002) Psychologia wychowawcza t.2
- Popek S. (2001) Człowiek jako jednostka twórcza. Wyd. UMCS.
- Szmidt K.J. (2007) Pedagogika twórczości. GWP
- Sołowiej J. (1997) Psychologia twórczości. Wyd. UG

DZIĘKUJĘ ZA UWAGĘ

Projekt współfinansowany z Unii Europejskiej w ramach
Europejskiego Funduszu Społecznego